

PROF: JOSEP GIFREU I PINSACH DEPARTAMENT DE PERIODISME
Llic. en Filosofia i Lletres (Filosofia).
UB., 1975.
Llic. i Dr. en CC de la Informació
UAB., 1979, 1982.

TREBALLS DE RECERCA O DE SÍNTESE SIGNIFICATIUS:

1. *Sistema i Polítiques de la comunicació a Catalunya*. Barcelona, L'Avenç, 1983.
2. *Comunicació, Llengua i Cultura: Horitzó 1990*. Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1986.
3. *El debate internacional de la comunicació*. Barcelona, Ariel, 1986.

ACTIVITATS PROFESSIONALS SIGNIFICATIVES:

1. Periodista, Redactor de política catalana a l'Avui, Premsa Catalana, 1976-1982.
2. Professor UAB., Facultat de CC de la Informació, des de 1975.
3. Investigador col.laborador de l'Institut d'Estudis Catalans, en matèria de comunicació, 1983-1987.

OBJECTIU DE L'ASSIGNATURA:

Aquesta assignatura pretén de proporcionar als estudiants un panorama teòric sobre les relacions entre teoria de la comunicació i teoria social. Un dels seus objectius particulars és la fonamentació teòrica i l'orientació metodològica amb vista a la formulació de polítiques democràtiques de comunicació. L'aproximació a aquests objectius ha de ser forçosament pluri i interdisciplinària; concretament, cal prestar una atenció singular a les aportacions de la sociologia, de la ciència política, de la psicologia social, de l'antropologia i de la teoria de la comunicació. Atesa, doncs, l'orientació del programa, és recomanable per a la matrícula d'haver cursat anteriorment i en especial les assignatures optatives següents: "Història del Pensament Polític i Social" (1er curs), "Institucions Jurídico-polítiques contemporànies" (2on curs) i "Opinió Pública" (3er curs)..

TEMARI:

PART I: Societat, comunicació i política.

1. *Ciències de la comunicació i ciència política:*
Les ciències socials: problemàtica epistemològica i metodològica. L'estudi de les societats humanes: principals orientacions de l'antropologia. Sobre els fonaments genètics de la comunicació humana. Ciències de la cultura i ciències socials. La ciència política: àmbits principals. Les ciències de la comunicació. Línies de confluència entre ciència política i ciències de la comunicació.

2. *Acció social i acció política:*
Orígens i desenvolupaments de la teoria de l'acció. L'interès científic per l'acció social (Durkheim i Weber). La interiorització de l'acció (Freud i Piaget). De la interacció simbòlica a la interacció normativa (G.H. Mead). Parsons i els tres sistemes d'acció. Habermas i el paradigma de l'acció comunicativa. Status de l'acció política.
3. *Organització social, cultura i poder polític:*
De la filosofia social a la teoria política: les grans línies del pensament de la Modernitat. Les aportacions de l'antropologia cultural sobre els orígens de l'Estat. Les aportacions de la sociologia política: Durkheim, Weber, Parsons, Habermas. El debat actual sobre l'Estat.
4. *Identitat nacional i espais de comunicació:*
El mode d'organització nacional: aproximacions marxista i funcionalista. Poble i nació: principals referents. Tres conceptes bàsics: Estat, nació política, nació cultural. La formació d'Europa: cultura europea i cultures nacionals. Llengua, escriptura i comunicació en la formació de l'espai nacional.
5. *Sistema de comunicació i sistema polític:*
Institucionalització de la comunicació de masses i la teoria de la democràcia. Les funcions de la comunicació en relació al sistema polític: Perspectives sistemàtiques. Les funcions de tematització política dels Mass Media i la revisió del concepte d'opinió pública.

PART II: Sistema internacional i desenvolupament de la comunicació:

6. *Comunicació de masses i formació dels estats:*
Els fonaments de la racionalització capitalista: de la divisió del treball a la burocratització de la gestió. Els ideals de la Il·lustració i la comunicació en el procés d'industrialització. El rol de la comunicació de masses en la construcció dels Estats nacionals. La fase de l'imperialisme i la implantació del sistema comunicatiu internacional.
7. *El debat internacional sobre comunicació:*
El sistema internacional de la post-guerra i l'estratègia dels EUA en el control mundial de la informació. Les funcions atribuïdes a l'ordre internacional. El marc teòric de la investigació dominant. L'agudització del debat internacional els anys 70. L'Informe MacBride i l'evolució posterior del debat.
8. *Estructura i circulació mundial de la informació:*
Principals recerques sobre la circulació de la informació en el món. L'estructura internacional del poder d'informar i el paper de les transnacionals. El nou protagonisme de la UIT. La confrontació Est/Oest i Nord/Sud en el camp de la comunicació.
9. *La demanda d'un nou ordre internacional de la informació:*
La formulació d'alternatives entorn del Nou Ordre Internacional de la Informació. El llarg debat al si de la Unesco. El desplaçament a tot el sistema de Nacions Unides. El context teòric: de la teoria de la dependència a la hipòtesi de l'imperialisme estructural.

10. *Sobre la "Societat d'Informació":*

Problemàtica entorn dels conceptes de "societat post-industrial" i "societat d'informació". El paper del coneixement i de la informació en les societats avançades. Estat de la recerca sobre les societats d'informació: els pioners dels EUA i del Japó; la recerca a Europa. Balanç sobre les noves tecnologies de la comunicació i democràcia.

PART III: Introducció a les polítiques de comunicació.

11. *L'adopció de polítiques de comunicació:*

Política, informació i desenvolupament. Societat post-industrial i procés d'estatització. Models d'adopció de polítiques de comunicació. La tendència a la "desreglamentació". Els dilemes bàsics: públic/privat, centralització/descentralització, delegació/participació.

12. *Les polítiques nacionals de comunicació:*

El procés de formulació del concepte dins la Unesco: objectius i estratègies. Marc institucional i participació en l'adopció de polítiques. àmbits i prioritats recomanats per la Unesco. Crisi d'iniciatives i crisi de concepte.

13. *Transnacionalització i polítiques regionals:*

Els fenòmens de la transnacionalització de la comunicació i de la cultura i de les noves resistències nacionals i culturals. El cas d'Europa: les polítiques de la CEE en comunicació i cultura; les polítiques particulars dels estats europeus. El cas de l'Estat espanyol. El problema de les nacions sense Estat: Catalunya com a exemple.

14. *Les polítiques sobre els "media":*

Els "media" en un context de dependència estructural. Les xarxes bàsiques: telecomunicacions (satèl.lits i cable) i telemàtica. La transformació dels grans "media" tradicionals: premsa, ràdio i televisió. La promoció de nous usos i serveis.

15. *Política comunicativa i política educativa:*

Una educació per a la comunicació? Les polítiques educatives impulsades per la Unesco. El model educatiu de les transnacionals. A la recerca de models endògens i alternatius. La introducció dels nous "media" en el sistema educatiu. Experiències diverses.

16. *Polítiques de comunicació i investigació:*

Interdependència entre recerca, polítiques i planificació de la comunicació. Orientacions i programes de la Unesco. Avaluació social de les noves tecnologies de la comunicació: mètodes i objectius. La investigació en aquest àmbit a Europa, a Espanya i a Catalunya.

PART IV: Introducció a la planificació de la comunicació.

17. *De les polítiques a la planificació:*

Planificar: per què i per a qui? Decisions tècniques i planificació pública. Planificació, desenvolupament i identitat. La regulació del desenvolupament de les tecnologies de la comunicació.

18. *Teories de la Planificació:*
Dificultats d'una definició i disciplines implicades. Teories de la planificació: breu examen comparatiu. Les teories en el procés de planificació. Esquemes i models globals de planificació de la comunicació. Tipus de planificació: l'aproximació sistèmica. Les dimensions econòmiques de la planificació.
19. *Mètodes i procediments:*
La metodologia de l'anàlisi de sistemes. La construcció de models. Mètodes de previsió a termini curt i mitjà. Mètodes d'avaluació. Bases per a l'adopció de decisions.
20. *Valoració de les primeres experiències:*
Anàlisi d'experiències. Contribucions a l'establiment d'un marc de treball per a la planificació. Principis i límits del marc de Hancock. ¿Cap a una planificació oberta o cap a una planificació sense pla?
21. *Noves tecnologies i experimentació social:*
Conceptes d'experimentació tècnica i social. Innovació, demanda social i experimentació. Polítiques d'experimentació en comunicació a diversos països. Mètodes d'experimentació i avaluació de resultats.

BIBLIOGRAFIA RECOMANADA:

La bibliografia bàsica del curs està integrada per les següents obres, citades a la bibliografia ampliada per cada part del programa, a saber: Bell (1976), Gifreu (1986), Habermas (1981), Mac Bride (1981), Martín Serrano (1986), Middleton (1981), Nora-Minc (1980), i Richeri (1984)

PART I:

- BÖCKELMANN, F.: *Formación y funciones sociales de la opinión pública*. Barcelona, Gustavo Gili, 1983.
 BRAUD, Ph.: *La Science Politique*. París, PUF, 1982.
 CHATELET, F. i PISIER-KOUCHNER, E.: *Les conceptions politiques du XXe siècle*. París, PUF, 1983.
 DEUTSCH, K.W.: *Los nervios del gobierno*. Buenos Aires, Paidós, 1980.
 DOWE, R.E. i HUGHES, J.A.: *Sociología Política*. Madrid, Alianza, 1977.
 FABREGAT, C.Esteva: *Estado, etnicidad y biculturalismo*. Barcelona, Península, 1984.
 HABERMAS, J.: *La reconstrucción del materialismo histórico*. Madrid, Taurus, 1981.
 HABERMAS, J.: *Conciencia moral y acción comunicativa*. Barcelona, Península, 1985.
 HABERMAS, J.: *Teoría de la acción comunicativa*. Barcelona, Península, 1988.
 HARRIS, M.: *El desarrollo de la teoría antropológica*. Madrid, Siglo XIX, 1983.
 HOLZER, H.: *Sociología de la comunicación*. Madrid, Akal, 1978.
 MACQUAIL, D.: *Introducción a la teoría de la comunicación de masas*. Barcelona, Paidós, 1985.

MARTÍN SERRANO, M.: *La producción social de la comunicación*. Madrid, Alianza, 1986.
MEAD, Go H.: *Espíritu, persona y sociedad*. Buenos Aires, Paidós, 1953.
MIRA, J.F.: *Crítica de la nació pura*. València, Tres i Quatre, 1984.
MORAGAS, Miquel de (ed.): *Sociología de la comunicación de masas*. Barcelona, Gustavo Gili, 1985, (4 vol.).
RECALDE, J.R.: *La construcción de las naciones*. Madrid, Siglo XXI, 1982.
RODRÍGUEZ-IBÁÑEZ, J.E.: *El sueño de la razón*. Madrid, Taurus, 1982.
SAPERAS, E.: *Los efectos cognitivos de la comunicación de masas*. Barcelona, Ariel, 1987.
WOLF, M.: *La investigación de la comunicación de masas*. Barcelona, Paidós, 1987.

PART II:

ANÀLISI: *Aspectes de la comunicació internacional*. núms. 10/11, desembre 1987.
BELL, D.: *El advenimiento de la sociedad postindustrial*. Madrid, Alianza, 1976.
FERNÁNDEZ-SHAW, F.: *Relaciones internacionales y medios audiovisuales*. Madrid, Técnos, 1985.
FISHER, D.: *Le droit à la communication*. Paris, Unesco, 1983.
FLICHY, P.: *Las multinacionales del audiovisual*. Barcelona, Gustavo Gili, 1982.
GALBRAITH, J.K.: *El nuevo estado industrial*. Barcelona, Ariel, 1972.
GIFREU, J.: *El debate internacional de la comunicación*. Barcelona, Ariel, 1986.
GUBACK, T. et alii: *Transnational Communication and Cultural Industries*. Paris, Unesco, 1982.
GUBERN, Romà: *La mirada opulenta*. Barcelona, Gustavo Gili, 1987.
HABERMAS, J.: *Teoría de la acción comunicativa*. Barcelona, Península, 1988.
HAMELINK, C.J.: *La aldea transnacional*. Barcelona, Gustavo Gili, 1981.
MacBRIDE, S. (dir.): *Voces múltiples, un solo mundo*. México, F.C.E., 1981.
MARCUSE, Herbert: *L'home unidimensional*. Barcelona, Edicions 62, 1968.
MACHALE, J.: *El entorno cambiante de la información*. Madrid, Técnos, 1981.
MASUDA, Y.: *La sociedad informatizada como sociedad post-industrial*. Madrid, Técnos, 1984.
MOWLANA, H.: *International Flow of News*. Paris, Unesco, 1985.
NORA, S i MINC, A.: *La informatización de la sociedad*. México, F.C.E., 1980.
ORIVE, P.: *Diagnóstico de la información*. Madrid, Técnos, 1980.
PELTON, J.N.: *Global Talk*. Brighton, The Harvest Press, 1981.
RATZKE, D.: *Manual de los nuevos medios*. Barcelona, Gustavo Gili, 1986.

REESE, J. et alii: *El impacto social de las modernas tecnologías de la Información*. Madrid, Técno, 1982.
REIFFERS, J.L. et alii: *Sociétés transnationales et développement endogène*. Paris, Unesco, 1981.
RICHERI, G.: *El universo telemático*. Barcelona, Mitre, 1984.
SCHILLER, H.I.: *El poder informático*. Barcelona, Mitre, 1984.
UNITED NATIONS: *International Space Programmes and Policies*. Amsterdam, Elsevier Science Publ., 1984.
WALLERSTEIN, I.: *El moderno sistema mundial*. Madrid, Siglo XXI, 1979.

PART III:

CASTELLS, M. et alii: *El desafío tecnológico: España y las nuevas tecnologías*. Madrid, Alianza, 1986.
CCE: *Télévision sans frontières*. Brussel.les, 1984.
CCE: *Livre Vert sur le développement du marché commun des services et équipements des télécommunications*. Brussel.les, 1987.
CONSELL D'EUROPA: *Comment financer la culture? Méthodes et moyens dans cinq pays européens*. Estrasburg, Consell d'Europa, 1984.
EDGAR, P. i RAHIM, S.A.: *Communications Policy in Developed Countries*. Londres, Kegan Paul International, 1983.
GIFREU, Josep (dir.): *Comunicació, Llengua i Cultura: Horitzó 1990*. Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1986.
LERA SALSO, E.: *El futuro de las telecomunicaciones españolas*. Madrid, Fundesco, 1986.
Mac BRIDE, S. (dir.): *Voces múltiples, un solo mundo*. México, F.C.E., 1981.
MacQUAIL, D i SIUNE, K. (eds.): *New Media Politics. Comparative perspectives in Western Europe*. Londres, Sage, 1986.
MARTÍN SERRANO, M.: *El uso de la comunicación social por los españoles*. Madrid, CIS, 1982.
MATTELART, A. i STOURDZÉ Y.: *Tecnología, cultura y comunicación*. Barcelona, Mitre, 1984.
SOMMERLAND, E.L.: *Los sistemas nacionales de comunicación*. Paris, Unesco, 1975.
UNESCO: *Série de "Politiques de la comunicació" en diversos països*.

PART IV:

BELTRÁN, L.R. i FOX DE CARDONA, E.: *Comunicación dominada*. Mèxic, Nueva Imagen, 1980.
DÍAZ BORDENAVE, J. i CALVALHO, H.M. de: *Planificación y comunicación*. Quito, Don Bosco, 1978.
HANCOCK, A.: *La planification de la communication au service du développement*. Paris, Unesco, 1982.
MAYOBRE, J.: *Información, dependencia y desarrollo*. Caracas, Monte Avila, 1978.
MIDDLETON, J. (ed.): *Enfoque sobre la planificación de la comunicación*. Quito, Ciespal-Unesco, 1981.
SCHRAMM, W.: *Mass Media and National Development*. Califòrnia, Stanford University Press, 1964.

AVALUACIÓ DEL CURS:

Hi haurà dues proves semestrals voluntàries per escrit, eliminatòries de matèria, o bé una prova única final, també per escrit. Els alumnes que, per raons justificades, no hagin pogut seguir habitualment el curs, podran acudir a una prova final sobre la bibliografia bàsica del programa. D'altra banda, els estudiants podran proposar un treball de recerca amb caràcter voluntari a efectes d'obtenir una millor avaluació final.